

dpb
MÚZEUM
DIVADLO
PĚTRA
BEZRUČE

tři mušketyři

d'artagnan cca 1673 n. l. mušketyr vyhynutý druh

alexandre dumas st. / nikolaj penev

tři mušketýři

d'artagnan

cca 1673 n. l.

mušketýr

vyhynulý druh

d'artagnan **vojtěch říha**

athos, vévoda buckingham **dušan urban**

porthos **lukáš melník**

aramis **jakub burýšek j. h.**

král ludvík XIII **norbert lichý**

divadelní kritik / kardinál richelieu **ondřej brett**

béarnská herka, královna anna rakouská **markéta haroková**

hlídač v muzeu **jiří müller**

kardinálovi gardisté **filip kapusta, pavel kresta, martin plichta, filip bajger**

stínová constance bonacieux **michaela krejčí**

muzejní pes **špek**

překlad předlohy **miroslav brož**

režie a jevištní adaptace **nikolaj penev**

scéna **pavla kamanová**

kostýmy **jitka nejedlá**

dramaturgie **daniela jirmanová**

premiéra 8. května 2015 v divadle petra bezručě

Alexandre Dumas st.

Spisovatel a dramatik, přední představitel francouzského romantismu.

Narodil se 24. července 1802 ve městečku Villers-Cotterêts v kraji Valois Marii-Louise-Élisabeth Labouret, dceři majitele hotelu U meče a republikánskému generálovi, hrdinovi proslavenému během Francouzské revoluce, Alexandru Davy-Dumasovi de La Pailleterie. Po něm zdědil Dumas černošské rysy – jeho otec byl míšenec, syn francouzského šlechtice a bývalé otrokyně afrického původu.

Otec malému Alexandrovi zemřel, když mu byly 4 roky.

V roce 1822 se přestěhoval do Paříže, kde začal pracovat jako úředník v kanceláři. Měl slušný plat, mohl tedy zařídit pobyt v Paříži i své matce.

Navštěvoval liberální, bonapartisticky laděné salóny.

Od svých mladých let psal verše, které mu

byly publikovány nejprve v různých sbornících, v roce 1826 se stal spoluzakladatelem časopisu pro poezii, nazvaného *Psyché*. Vydával jej ve spolupráci s pařížským nakladatelem Louisem-Pascalem Setierem.

Brzy se pokusil i o tvorbu prozaickou, začal *Povídkami ze současnosti*, připsanými „Mé matce co projev lásky, úcty a vděčnosti“. Byly to čtyři povídky, každá nazvaná po hlavní ženské hrdince. Vydal je nakladatel Setier, ale prodalo se jen několik kusů – Dumas ještě nebyl známým spisovatelem.

Už v roce 1824 se stal autorem divadelním coby spoluautor vaudevillu *Lov a láska*. V divadle Ambigu-Comique se dočkal čtyřiceti repríz. Následující vaudeville *Svatba a pohřeb* se hrál v divadle de la Porte-Saint-Martin. Jako autor vaudevillů používal pseudonym Davy; lehké divadelní kusy psal pro peníze,

pravý Dumas však toužil po skutečné slávě.

Roku 1829 napsal historickou hru *Jindřich III. a jeho dvůr*, hrála se v Comédie-Française a měla u publika velký úspěch. Kritiku rozdělila na dva tábory.

Následovaly divadelní hry *Antony*, *Nesleská věž*, *Kean* ad.

Roku 1832 propukla v Paříži epidemie cholery. Dumas byl nakažen, ale přežil. Aby se zotavil, odjel na cestu do Středomoří. Svě zázitky zachytil v cestopise *Dojmy z cest*.

V roce 1836 založil Dumas spolu s Émilem Girardiuem časopis *La Presse*. Jejich přáním bylo vytvořit periodikum, které bude kompromisem mezi nudnými novinami a bulvárními plátky. Díky tomuto nápadu je Dumas označován za jednoho z otců moderní žurnalistiky. Do *La Presse* přispíval recenzemi nových divadelních her, politickými články,

„historickými výjevy“ na pokračování, vycházejícími v neděli a kromě toho všeho i tzv. romány pod čarou. Začal poněkud nešťastně *Hraběnkou ze Salisburys*, o které později sám prohlásil, že nepatří k jeho nejpodobenějším dílům.

Roku 1838 mu zemřela matka, Dumas to nesl velmi těžce.

Prvním Dumasovým románem byl *Kapitán Paul* z roku 1838. Jakožto romanopisec byl Dumas velmi plodným autorem. K jeho nejproslulejším románům patří *Tři mušketýři* (1844), *Hrabě Monte Christo* (1844/5), *Královna Margot* (1845), *Tři mušketýři po dvaceti letech* (1845), *Paní z Monsoreau* (1846), *Rytíř de Maison-Rouge* (1846), *Králov šašek* (1847), *Tři mušketýři ještě po deseti letech aneb Vikomt de Bragelonne* (1847–50) a další.

Mnoho svých děl napsal Dumas ve spolupráci s profesorem historie, prozaikem

a dramatikem Augustem Maquetem. Jejich spolupráce začala v roce 1839, kdy Dumas přepsal a připravil k uvedení Maquetovu hru *Bathilde*. Spolupráce byla inspirativní, proto se vzápětí vrhli do psaní románu *Rytíř d'Harmental* a Maquet se dále podílel na všech Dumasových nejvýznamnějších románech včetně všech tří dílů *Tři mušketýřů*.

Materiál na obsáhlý milostný román by poskytly Dumasovy vztahy se ženami. První významnou ženou jeho života byla Marie Laure Catherine Labay, švadlena, která opustila v Rouenu svého muže a odjela do Paříže. Z první noci, kterou u ní Dumas strávil, se narodil nemanželský syn Alexandre (27. července 1824), budoucí spisovatel, autor proslulého románu *Dáma s kaméliemi*. Před svou matkou tajil Dumas syna mnoho let. S Laurou nějaký čas žil, pak pouze přispíval na výchovu Alexandra a srdce ho

zaválo k ženě svého nakladatele Setiera, krásné španělské Židovce Abigail. Ta Dumase podporovala v jeho umělecké činnosti a vymohla na manželovi vydání jeho *Povídok ze současnosti*. Jeho další láskou byla Mélanie Waldor, dcera publicisty a spisovatele Villenavea, vdaná žena, poté herečka Bella Krailssamner (s ní měl dceru Marii-Alexandrine, narozenou 1831), dokonce i slavná Marie Dorval z Comédie-Française, operní pěvkyně Caroline Ungher a mnoho, mnoho dalších žen. V necelých čtyřiceti letech se Dumas oženil. Vzal si jednu ze svých starých milenek, Idu Ferrier, nepříliš talentovanou herečku. Ke sňatku jej prý vedly důvody finanční – Ida se stala ručitelem jeho pohledávek. Dumasův sňatek těžce nesla bývalá milenkyně Mélanie i Dumasův syn Alexandre, který v té době studoval na Collège Bourbon. Nenáviděl Idu a Ida nenáviděla jeho. Manželství nebylo

šťastné a skončilo po deseti letech, kdy Ida odjela do Itálie za svým milencem. Dumas ovšem samotou netrpěl, o milenky neměl nouzi nikdy, často měl i několik poměrů najednou. V roce 1860 mu mladičká milenkyně Émilie Cordiere porodila dceru Micaëllu.

Dumasovi synovi Alexandrovi se ve stejné době též narodila dcerka, zakrátko pak druhá. Nouzi měl však často o peníze. Byl sice úspěšným spisovatelem a dramatikem, s penězi ale často hospodařil lehkomyšlně a pouštěl se do nebezpečných podniků. V roce 1848 si např. pronajal divadlo v Saint-Germain-en-Laye, které po dvou letech zbankrotovalo. Rozvod s Idou též přinesl finanční nesnáze.

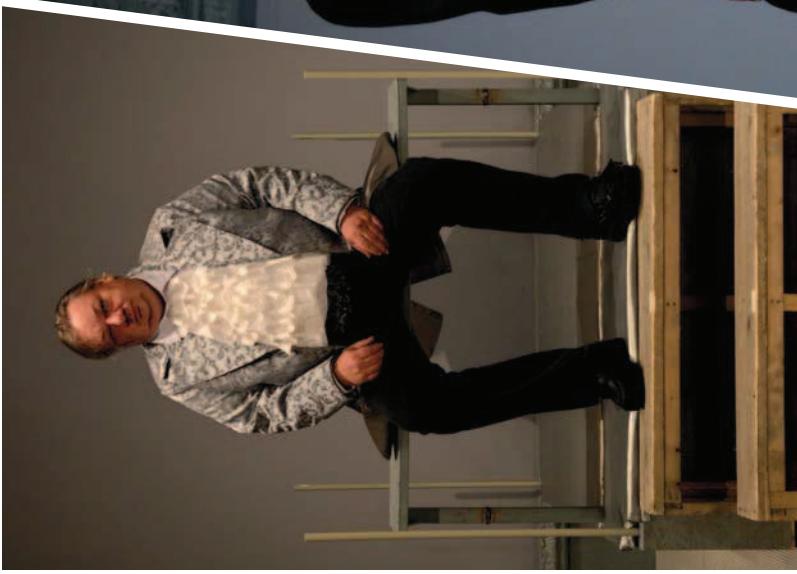
V roce 1853 založil Dumas literární noviny *Mušketýř*, vydržel do něj přispívat sotva tři roky, poté jej předal spolupracovníkům; list tak přišel o většinu předplatitelů. V roce

1867 se pokusil *Mušketýra* obnovit, ale neúspěšně. Podobně neúspěšně dopadlo o rok později vydávání dalších literárních novin, nazvaných *D'Artagnan*, v nichž chtěl Dumas pozvolna přejít i ke psaní politických komentářů.

V roce 1870 odjel Dumas do Marseille. Byl stížen mrtvicí a konec života strávil u syna Alexandra, kde se o něj starala i dcera Marie. Zemřel 5. prosince roku 1870.

V roce 2002, při příležitosti dvoustého výročí jeho narození, byly jeho ostatky z rozhodnutí prezidenta Jacquese Chiraca slavnostně uloženy do pařížského Panthéonu.

Tři mušketýři

29. prosince 1843 byl veřejně ohlášen chystaný román pod názvem *Athos, Porthos, Aramis*, jehož autory jsou Alexandre Dumas a jeho častý spolupracovník, historik, spisovatel a publicista Auguste Maquet. Vedoucí literární rubriky deníku *Le Siècle*, v němž měl jako román–fejeton vycházet na pokračování, navrhl změnit název na poněkud lidovější: *Tři mušketýři* (*Les Trois Mousquetaires*). Dumas nebyl proti: „*Souhlasím s Vaším nápadem dát románu název Tři mušketýři tím spíš, že když jsou čtyři, název bude znít absurdně a to románu slibuje ještě větší úspěch.*“

Námět objevil Dumas ve čtyřsvazkovém románu francouzského novináře a spisovatele Gatienna Courtilz de Sandras (1644–1712) *Paměti pana D'Artagnana, kapitána-lieutenanta první setniny královských mušketýřů* (*Les Mémoires de Monsieur d'Artagnan capitaine lieutenant de la première compagnie des Mousquetaires du Roi*). Dumas, který pravidelně přispíval do periodika *La Presse* historickými výjevy na pokračování, se rozhodl do děje zahrnout i skutečné postavy dějin Francie – krále Ludvíka XIII., jeho ženu královnu Annu Rakouskou, kardinála Richelieu, prvního ministra anglického krále Karla I. vévodu Buckinghamu aj.

Všechny čtyři hlavní postavy, mušketýři Athos, Porthos, Aramis a D'Artagnan, mají taktéž reálný předobraz, a to v mušketýřech krále Ludvíka XIV.

Le Siècle měl přes dvacet tisíc předplatitelů a jakmile vyšel první díl *Třech mušketýřů* (14. března), začali se hlásit další. Pro velký úspěch se Dumas a Maquet pustili do psaní druhého dílu románu: *Tři mušketýři po dvaceti letech* (*Vingt ans après*). V *Le Siècle* vycházel od 21. ledna 1845.

Vedle nadšených reakcí čtenářů se ovšem objevovaly i útoky pamfletistů a pomluvy. V pamfletu *Továrna na romány. Firma A. Dumas a spol.* se jistý Jacquot de Mirecourt jmenovitě pouští do Dumase, sepisuje všechny klepy, které o něm kolují a obviňuje ho z opisování od jiných autorů a kšeftaření s cizími díly. Dumas se obrátil na Společnost spisovatelů, kde obhajoval svou poctivou práci. Předseda společnosti spisovatelů si ale prý dokonce přisadil a Mirecourtovu urážku ještě zostřil, když jeho označení parafrázoval jako „Firma Mouřenín a spol.“ (Narážel tak na Dumasův původ, jeho otec pocházel ze vztahu bělocha a černošky). Dumas podal na Jacquota trestní oznámení a ten byl nakonec odsouzen ke čtrnácti dnům vězení a šesti měsícům vězení pro dlužníky.

Třetí pokračování románu – *Tři mušketýři ještě po deseti letech aneb Vikomt de Bragelonne* (*Le vicomte de Bragelonne, ou Dix ans plus tard*) vycházelo v letech 1847–1850.

Knižní verze *Tři mušketýřů* byla vydána hned v roce 1844, další následovaly.

Všechny díly trilogie posloužily jako předloha k mnoha divadelním a především filmovým adaptacím. Už v roce 1912 byl natočen němý film *Tři mušketýři* (režie André Calmettes a Henri Pouctal), slavný je dvoudílný francouzský film režiséra Bernarda Borderieho z roku 1961 či taktéž dvoudílný britsko-americký film režiséra Richarda Lestera (1. díl: *Tři mušketýři*, 1973, 2. díl: *Čtyři mušketýři*, 1974). V době nedávné vznikl americký 3D film *Tři mušketýři* (2011, režie Paul W. S. Anderson) či seriál BBC *The Musketeers* (2014, režie: Toby Haynes, Saul Metzstein).

Alexandre Dumas mladší po letech popsal, s jakou radostí se jeho otec vrhal do práce na románu:

„Vrátíme-li se [do dnů], kdy jsi začal psát svou krásnou knihu, to bylo nějaké chutě do práce, nějaké radosti, nějaké kuráže! Pořád tě vidím v tom malém bytě, který sis pronajal, v domě, kdes úředně bydlel, ve dvoře, byl tam jen jeden velký stůl ze světlého dřeva, pohovka, dvě židle, knihy na krbu a železná postel, kde ses pár hodin prospal, když se večerní práce protáhla do noci. Tam ses utíkal, aby tě nerušili všichni ti nešťastníci a příživníci, kteří ustavičně obléhali tvé dveře, jež jsi před nimi dosud dostatečně nezavíral. Na sobě jsi měl dlouhé kalhoty, košili s rozhalenkou, rukávy vykasané až po lokty, do práce ses pouštěl v sedm ráno a končil jsi až v sedm večer, kdy jsem k tobě chodíval povečeřet. Občas jsem našel tvůj oběd nedotčený na malém stolku, který ti sluha přistavil k pracovnímu stolu. Ani ses ho nedotkl, zapomněl jsi a při večeři – a večeře to byla vydatná, jídlo jsi často sám připravoval, aby sis odpočinul – jsi nám vyprávěl, co tvé postavy dělaly celý den, a těšil ses při pomýšlení na to, co budou dělat zítra. A to trvalo celé měsíce. Byla to krásná práce a vždycky radostná! [...] Čím více života jsi vdechoval svým výtvorům, tím více v tobě kolotal život, podoben veletokům, které, napájeny ze záhadných zdrojů, nabývají tím více nových sil, čím víc se rozlévají do stran a nabývají na šíři.

To byly časy! Byli jsme stejně staří: tobě bylo dvaadváct, mně dvacet. Báječné popovídání! Něžné výlevy! Divy srdce a paměti! Připadá mi, jako by to bylo včera!”

(Claude Schopp: Alexandre Dumas. Život génia)

Nikolaj Penev

- Divadelní režisér a dramatik.
- Narodil se v roce 1974 ve městě Šumen v Bulharsku. Na univerzitě v Sofii vystudoval slavistiku, poté režii a dramaturgii činoherního divadla na pražské DAMU.
- Působí jako režisér v Česku i Bulharsku. V ČR režijně spolupracoval s mnoha divadly (Moravské divadlo Olomouc, Divadlo J. K. Tyla Plzeň, Jihočeské divadlo České Budějovice, Městské divadlo Most, Městské divadlo Kladno, Městská divadla pražská – Divadlo Rokoko, Spolek Kašpar Praha).
- Zmínit je třeba i Nikolajovu kariéru herec-

kou. Hrál v divadelních inscenacích v Sofii a v Praze (divadlo Disk – DAMU, Švandovo divadlo), objevil se i v několika českých filmech: *Kráska v nesnázích* a *Obsluhoval jsem anglického krále* (2006), *U mě dobrý* (2008).

- Je držitelem státních a mezinárodních cen za literaturu a divadlo, např. cena diváků na pardubickém Grand festivalu smíchu, Cena polské herecké asociace (Varšava), Čestné uznání Mezinárodní akademie umění (Paříž), Velká cena na Mezinárodním festivalu nového dramatu (Bulharsko), Cena Literárních novin (Sofie).

Přátelství

Přátelství je mezilidský vztah vyznačující se vzájemnou náklonností a porozuměním. Lidé v přátelském vztahu se vůči svým protějškům chovají ohleduplně a chtějí pro své přátele to nejlepší. Důležitá je také vzájemná upřímnost, důvěra a schopnost empatie; přátelé se svým protějškům mohou svěřit se svými pocity a názory beze strachu, že by za ně byli odsuzováni. V přátelství je také běžná vzájemná nezištná pomoc a touha trávit se svým protějškem co nejvíce času.

Přátelství je téměř ve všech charakteristikách shodné s láskou. Na rozdíl od lásky ale přátelé nejsou fyzicky (sexuálně) přitahováni svými protějšky a při krátkodobém odloučení netrpí pocity samoty a prázdnoty. Forma přátelství, kdy člověk cítí ke svému protějšku hluboký obdiv, trvale na něj myslí a při odloučení trpí pocity prázdnoty, se nazývá platonická láska. Tento cit může být, stejně jako zamilovanost, pouze jednostranný.

(zdroj: wikipedia)

Všichni za jednoho, jeden za všechny! / Tous pour un, un pour tous!

inspice **michal weber** / nápověda **michaela krejčí** / rekvizity **marie křehlíková**
garderoba **renáta pytlíková** / vlásenky **michaela kadlecová** / světla **michal černý** / zvuk **pavel johančík** / šéf výroby **petr gavenda** / jevištní mistr **filip kapusta** / technika **pavel kresta, martin plichta, filip bajger**

program vydala divadelní společnost petra bezruče, s.r.o., k páté premiéře sezóny 2014–2015 / textová část programu **daniela jirmanová** / fotografie **petr hrubeš, tomáš ruta** / grafický návrh plakátu a programu **lukáš horký** / vytiskl proprint, s.r.o., český těšín

divadlo petra bezruče provozuje divadelní společnost petra bezruče
ředitel **jiří krejčí** / umělecký šéf **štěpán pácl** / manažer **tomáš suchánek**
dramaturg **daniela jirmanová** / tajemnice uměleckého provozu **alena punčochářová** / propagace a pr **michaela kubicová** / divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města ostrava / finančně podporuje také moravskoslezský kraj / autorská práva zastupuje díla, divadelní, literární a audiovizuální agentura, krátkého 1, 190 00 praha 9

OSTRAVA!!!

